

Z. VINCEK

IZBOR PROIZVODNJE I MEHANIZACIJE TE NJIHOV UTJECAJ NA TROŠKOVE PROIZVODNJE

U V O D

Kako se iz naslova vidi, cilj je ove analize da pokuša detaljnije osvijetliti utjecaj izbora mehanizacije i izbora proizvodnje na racionalnije korištenje mehanizacije, što bi se moralo odraziti i na sniženje troškova mehanizacije u cjelini kao i na troškove mehanizacije po kulturama.

No prije toga, da bi se sagledalo značenje troškova mehanizacije u cjelini, poslužili smo se najprije, za takve analize uobičajenim slijedećim postupkom. Na temelju obračunskih podataka proizvodnje, na izabranim OOUR radne organizacije Ratarstvo IPK Osijek, analizirani su podaci o utrošcima sati i učešću troškova mehanizacije u direktnim troškovima proizvodnje, za osnovne poljoprivredne kulture i ratarsku proizvodnju kao cjelinu.*) U slijedećoj tabeli dajemo podatke o učešću troškova mehanizacije i podatke o učešću osobnih dohodaka traktorista u direktnim troškovima proizvodnje pojedinih kultura. Iz podataka je očito da troškovi traktora i kombajna predstavljaju značajan dio troškova. U prosjeku za cijelu ratarsku proizvodnju ovi troškovi s odgovarajućim osobnim dohocima traktorista i kombajnera čine 33,60% od ukupnih direktnih troškova proizvodnje. Njihovo učešće u proizvodnji šećerne repe i suncokreta još je i veće.

Nema sumnje da bi daljnje uobičajeno raščlanjivanje troškova mehanizacije na pojedine faze i elemente proizvodnog procesa pojedinih kultura omogućilo stručno-tehnološku i tehničko-ekonomsku analizu te ukazalo na mogućnosti daljnje racionalizacije procesa proizvodnje. Većina tih podataka i analiza međutim, osvjetljavaju proizvodne probleme samo s jednog točno određenog ugla, odnosno njihovog učešća u strukturi troškova po proizvodnjama. Koliko god je takvo analitičko promatranje troškova imalo značajan utjecaj na racionalizaciju proizvodnje u proteklom periodu, ipak je očito, da takav kut promatranja ima i neke nedostatake. On naime umjetno cijepa proizvodni proces poljoprivredne proizvodnje na njene sastavne dijelove i samim time zamagljuje ekonomske koristi međusobnih veza i koristi koje daje proizvodni sistem kao cjelina, nisu uvijek jednake. To ovisi prije svega o značenju njihovih međusobnih veza kao i usklađenosti sistema kao cjeline. Iz toga proizlazi da će se korist sistema poljoprivredne proizvodnje vjerojatno manje odraziti, na primjer, na troškove sjemena, nego na troškove mehanizacije. Na to ukazuje i činjenica da na troškove mehanizacije u velikoj mjeri

*) Analiza je vršena za proizvodnju 1976. g.

utječu, pored utroška sati po ha pojedinih proizvodnji, također broj ukupnih radnih sati mehanizacije tokom godine, odnosno indirektno drugi faktori kao što su izbor i opseg više ili manje intenzivnih kultura, izbor mehanizacije ili dinamika radnih operacija u agrotehničkim rokovima kroz godinu.

Utrošak sati i učešće troškova traktorskih usluga i kombajna u direktnim troškovima proizvodnje

	Utrošak sati		% u direktnim troškovima			Direktni troškovi proizvođnje	
	Trakt.	Kombaj.	Trakt.	OD traktorista	Ukupni trošk. mehan.		
Pšenica	9,75	1,59	18,10	9,30	5,63	33,03	100
Kukuruz	11,86	1,75	14,48	10,95	5,49	30,92	100
Seć. repa	34,14	5,75	28,32	2,58	11,15	42,05	100
Suncokret	11,39	1,46	22,48	9,32	7,96	39,76	100
Ukup. rat. proizvod.	16,14		19,80	6,80	7,00	33,60	100

Stručnjaci i praksa uočili su značenje tih problema, te se u nizu naših organizacija mogu pored obračunskih kalkulacija po proizvodima, naći i analitički podaci o troškovima po traktoru, iskorištenja traktora po mjesecima. Tako je iz analize već spomenutih organizacija vidljivo, da su teški traktori radili 1456 sati, a srednji 867 sati u godini. Od ukupnih radnih sati svih traktora 96,61% korišteno je u direktnoj proizvodnji pojedinih kultura. Iako ovi pokazatelji govore o stupnju iskorištenja traktora, što ima direktnog utjecaja na cijenu koštanja radnog dana, iz tih podataka nemoguće je izvući odgovarajuće zaključke o ekonomskoj opravdanosti infenzifikacije ili ekstenzifikacije proizvodnje, te kvantificirati njihov utjecaj na troškove mehanizacije i na ekonomske efekte sistema proizvodnje kao cjeline. Takvu ekonomsku analizu sistema proizvodnje nemoguće je raditi na bazi obračunskih podataka proteklog perioda, kada bi se i raspolagalo potrebnim analitičkim podacima. Zato je potrebna primjena suvremenijih metoda kvantifikacije. U ovom radu za ekonomsku ocjenu djelovanja pojedinih činioca na rezultate sistema kao cjeline, koristili smo se organizaciono-ekonomskim modelom — analognom matematskom modelu linearnog programiranja. Izradom organizaciono-ekonomskih modela definiraju se naime indirektno veze koje postoje između sistema proizvodnje i podsistema mehanizacije. Kroz proces optimalizacije metodom linearnog programiranja dobivaju se potrebni elementi za ekonomsku valorizaciju odnosa između pojedinih faktora i proizvodnog sistema kao cjeline. Valorizacija utjecaja pojedinog proizvodnog faktora na rezultate sistema kao cjeline postiže se simuliranjem većeg broja rješenja uz promjenu točno određenih činioca čiji utjecaj na ekonomske rezultate želimo kvantificirati.

OSNOVNE POSTAVKE ORGANIZACIONO-EKONOMSKOG MODELA

Da bismo zadovoljili postojeći cilj i ocijenili utjecaj izbora proizvodnje i izbora mehanizacije, na troškove proizvodnje, izrađen je organizaciono-ekonomski model u koji su ugrađeni uvjeti rada i proizvodnje za jednu OOUR radne organizacije Ratarstvo na IPK Osijek. Da bi mogao odgovoriti postavljenim zahtjevima postavke modela kao i one unutar modela moraju biti unaprijed tako postavljene da mogu dati odgovore na određena pitanja. Radi lakšeg razumijevanja dobivenih rezultata opisat ćemo detaljnije model.

Model je postavljen tako da se pomoću njega može izvršiti za zadanu sjetvu izbor najprikladnijih traktora s odgovarajućim priključcima, za svaku radnu operaciju, u optimalnim agrotehničkim rokovima. Normativi utroška traktora i kombajna po tipovima traktora uzeti su iz cjenika redova OOUR-a za srednje uvjete. Za svaku kulturu predviđen je odgovarajući slijed operacija vezanih za pretkulturu. Troškovi mehanizacije podijeljeni su na fiksne i varijabilne kako bi se istovremeno vršio izbor traktora za one operacije koje su ekonomski najpovoljnije, uz istovremeno traženje optimalnog korištenja traktora tokom godine. Omogućen je rad traktora u smjenama s time, da je kod rada u više smjena povećana amortizacija. Osim toga model je postavljen tako da se uz spomenute pretpostavke može, pored izbora mehanizacije, vršiti i izbor i lokacija proizvodnje u okviru raspoloživih klasa zemljišta. Takvim načinom omogućeno je da se bira solucija s najnižim troškovima i solucija s najvećom dobiti.

IZRADA VARIJANTNIH RJEŠENJA I NJIHOVA ANALIZA

Na temelju postavljenog modela izrađeno je nekoliko optimalnih rješenja pomoću kojih je moguće ocijeniti utjecaj određenih proizvodnih odluka na ekonomske rezultate OOUR-a kao cjeline.

U model su najprije ugrađeni radovi za predviđenu jesensku sjetvu 1977. godine i proljetnu sjetvu u 1978. godini, te postojeći uvjeti i raspoloživa mehanizacija.

Prva konstatacija do koje smo došli u toku optimalizacije bila je da se u prosječnim klimatskim uvjetima s postojećom mehanizacijom ne može izvršiti sjetva u jesen 1977. god. u optimalnim agrotehničkim rokovima. To su potvrdili podaci sjetve, koja nije u cijelosti ostvarena, iako su neki radovi vršeni van optimalnog agrotehničkog roka, kao i činjenice da su postojeći uvjeti ove godine bili znatno povoljniji od prosječnih uvjeta. Poznato je da se u praksi često struktura sjetve prilagođava prilikama rada u periodu jesenske sjetve. Kako promjene strukture sjetve imaju najčešće značajan utjecaj na strukturu troškova i uspjeh poslovanja, postavili smo pitanje da li bi se mogle otkloniti ili smanjiti štete koje mogu nastati nemogućnostima izvršenja planirane proizvodnje, i naći povoljnije ekonomske varijante od one koja nastaje pod utjecajem vremenske stihije. Pomoću različitih postavki u modelu moguće je ekonomski valorizirati koristi i štete nužnih promjena

sjetve, a isto tako moguće je pronaći ekonomski povoljnija rješenja da se štete smanje. To se može riješiti na više načina; produženjem rokova izvršenja pojedinih radnih operacija s ili bez ekonomskih posljedica, ovisno o klimatskim uvjetima, uređenjem sistema detaljne odvodnje, ili kupnjom potrebnih traktora i odgovarajućih priključaka.

U daljnjim razmatranjima prikazat ćemo najprije dobivene rezultate izradom optimalnih varijanti uz pretpostavku unaprijed određene strukture sjetve.

ANALIZA VARIJANTI S KUPNJOM RAZLIČITIH TIPOVA TRAKTORA

Izradene su dvije varijante na temelju čijih rješenja je analiziran utjecaj kupnje potrebnih traktora od 60 KS, a drugi puta od 120 KS na troškove proizvodnje. Naravno obje varijante su rađene na temelju istih uvjeta rada, iste tehnologije i iste strukture sjetve.

Iz uspoređenja rezultata dobivenih rješenja vidi se da su u rješenju kupnjom traktora od 120 KS troškovi mehanizacije bili veći za 3954 din po prosječnom ha, od rješenja s kupnjom traktora od 60 KS. Prema tome pozitivni ekonomski efekat može se u konkretnom slučaju postići samo izborom traktora od 60 KS koji se bolje uklapao u postojeću mehanizaciju i bolje je prilagođen predviđenoj sjetvi. Iz prikazanog rezultata je očito da pravilan izbor prilikom nabavke novih traktora može znatno sniziti ukupne troškove mehanizacije.

ANALIZA VARIJANTI S I BEZ MOGUĆIH PRODUŽENJA RADA VAN OPTIMALNOG AGROTEHNIČKOG ROKA

U varijantu s mogućnošću produženja radova van optimalnih agrotehničkih rokova uključene su štete do kojih dolazi zbog manjih učinaka uslijed otežanih uvjeta rada i sniženih prinosa. U toj varijanti dozvoljena je i kupnja traktora ako je to ekonomski povoljnije. Postupkom optimalizacije tražilo se da li je ekonomski povoljnije rješenje s produženjem rokova od rješenja s kupnjom novih traktora. Optimalno rješenje je kao najpovoljniju soluciju izabralo da se djelomično koristi mogućnost produženja rokova, ali se problem pomanjkanja traktora rješavao djelomično i kupnjom traktora od 60 KS.

Da bi se kvantificirale koristi koje može postići organizacija produženjem rokova, izrađena je uz istu sjetvu i uvjete rada varijanta, koja problem može riješiti samo kupnjom traktora. Uspoređenjem dobivenih rješenja vidi se da varijanta s produženim rokovima za izvršenje pojedinih radnih operacija ima veću dobit od 875 d po prosječnom ha.

ANALIZA NEKIH FAKTORA KOJI UTJEČU NA EKONOMSKE REZULTATE PRIKAZANIH SISTEMA

— Analizu utjecaja nekih činilaca na ekonomske rezultate sistema izvršili smo pomoću detaljnije analize i dobivenih podataka dviju varijanti. Kao prva uzeta je već ranije opisana varijanta, koja je rađena na bazi za-

dane sjetve u jesen 1977. g. s mogućnošću kupnje traktora od 120 KS. Za usporedbu s njom izrađena je nova peta varijanta u kojoj su se u okviru konkretnih i analiziranih prilika u OOUR, mogle mijenjati zasijane površine, pšenice, kukuruza i šećerne repe. Pored toga obzirom na stanje mehanizacije kao i rezultate ranijih rješenja izvršene su također neke promjene u postojećem strojnom parku. U ovim varijantama nismo uzeli u obzir mogućnosti produženja radova van optimalnih rokova.

Izbor i usporedba tih varijanti omogućuje nam naime uvid u neke druge mogućnosti da se snize troškovi mehanizacije i poveća ekonomski efekat sistema kao cjeline.

Iskustva iz rada s drugim modelima pokazala su nam da je moguće postići usklađivanje raspoložive mehanizacije i proizvodnog programa i obratnim putem, odnosno tako da proizvodnju prilagođavamo raspoloživoj mehanizaciji. U tom slučaju postižu se pored sniženja troškova mehanizacije i drugi dodatni efekti, koji nisu vezani uz mehanizaciju.

Osnovne razlike između spomenutih varijanti u uvjetima, troškovima i rezultatima proizvodnje, prikazat ćemo vam u nekoliko tabela.

Pregled strukture sjetve u ha

	I rješenje	V rješenje
Pšenica	1153	485
Kukuruz	724	955
Šećerna repa	538	975
Suncokret	321	321
Sjemenki kukuruza	50	50
Sjemenki suncokreta	19	19
Lucerna stara	51	51

Mogućnosti izbora kultura u V rješenju bile su jako ograničene pretkultutama, jesenskim radovima i nizom drugih razloga. Veće mogućnosti izbora omogućile bi svakako i veće usklađivanje proizvodnih faktora što bi se sigurno odrazilo i na većim efektima. Kako je usklađivanje potreba za raspoloživom mehanizacijom također utjecalo na financijske rezultate to dajemo i usporedni pregled korištenja mehanizacije za ova rješenja.

Korišteni traktori i kombajni

	I rješenje	V rješenje
Traktori 60 KS	17	28
Traktori 120 KS	24	12
Traktori 160 KS	7	5
Traktori 300 KS	1	1
Komb. univerzal	4	3
Komb. class	1	1
Komb. zmaj	2	0

Razlika financijskog rezultata između prvog i petog rješenja odnosno dobivenih sistema proizvodnje je značajna, te iznosi 5.966.752 d ili 2089 d/ha. Dio povećanog financijskog rezultata koji proizlazi od boljeg korištenja i

smanjenja troškova mehanizacije iznosi 2.236.412 d ili 783 po ha, dok je ostatak od 3.730.340 ili 1306 d po ha rezultat izbora i bolje lokacije pojedinih kultura u okviru raspoloživih klasa zemljišta. Značajan faktor sniženja troškova mehanizacije jest već ranije spomenuta veća mogućnost prilagođavanja sjetve raspoloživoj mehanizaciji, i obratno mehanizacije sjetvi. Detaljniji pregled utjecaja korištenja mehanizacije na financijski rezultat vidi se i iz ostalih podataka prikazanih u slijedećoj tabeli.

Pregled sati rada te fiksnih i varijabilnih troškova

	sati	I rješenje			% fiks, ukup.	Trošak sat
		Troškovi Varij.	Fiks.	Ukup.		
Traktor do 60 KS	1281	88360	182057	270417	67,3	211
Traktor 60—120 KS	663	62697	198063	260759	75,9	393
Traktor 160 KS	794	111665	410071	521736	78,6	657
Traktor 300 KS	1784	371654	633920	1005574	63,0	564
Komb. univerzal	346	40026	78408	118434	66,2	342
Komb. class	216	41552	122750	169302	74,7	783
Komb. zmaj	617	88924	254290	343214	74,0	547

*) U troškovima unesena je amortizacija i investiciono održavanje traktora i priključnih oruđa a za drugu i treću smjenu dodana su odgovarajuća povećanja. U troškove uključeni su i osobni dohoci traktorista dijelom u varijabilne, a dijelom u fiksne troškove. Troškovi i korištenje traktora izračunato je na bazi rada isključivo u poljoprivrednoj proizvodnji.

Osnovnu karakteristiku troškova mehanizacije predstavljaju veoma visoki fiksni troškovi koji u prvom rješenju iznose 73,0, a u četvrtom rješenju 70,0% ukupnih troškova cjelokupne mehanizacije. Upravo visoki fiksni troškovi mehanizacije ukazuju na sve veću potrebu da se izbor proizvodnje prilagođava raspoloživim strojevima, kako bi se postiglo njihovo racionalnije korištenje i sniženje troškova proizvodnje.

Naravno kod planiranja nove mehanizacije moguće je problem postaviti i tako da se nabava novih strojeva prilagođava određenoj strukturi sjetve. Promjene u strukturi sjetve u znatnoj mjeri utječu na optimalno korištenje pojedinih tipova transporta, a time i na cijenu traktorskog sata i troškove proizvodnje pojedinih kultura. Osnovni razlog za relativno slabo korištenje mehanizacije svakako je sezonski karakter poljoprivredne proizvodnje i relativno malen broj za izbor rentabilnijih kultura. U toku optimalizacije u V rješenju vršila se naime ocjena alternative da li je ekonomski povoljnije usklađivanja u sistemu vršiti intenziviranjem proizvodnje većom sjetvom, šećerne repe i kukuruza, ili smanjenjem strojnog parka. Dobiveno rješenje pokazuje da je u konkretnoj situaciji bilo optimalno ići na djelomičnu intenzifikaciju proizvodnje, a djelomično na smanjenje mehanizacije.

Naravno prilikom izbora proizvodnje i mehanizacije u ovom modelu nisu uzeti u obzir svi kriteriji koje je potrebno uzeti prilikom investicijskih odluka, već je problem promatran samo sa stanovišta minimizacije troš-

kova i maksimizacije dobiti. Najbolje korišten traktor 300 KS u trećem rješenju gotovo je tri puta bolje korišten od najlošijeg korištenog traktora od 120 KS u prvom rješenju. Razlog za takve odnose, pored već spomenutog, treba tražiti u odgovarajućim priključcima, i njihovim učincima, kao i u odnosu fiksnih i varijabilnih troškova po pojedinim tipovima traktora. Kao posljedica takvih odnosa s povećanjem sati rada traktora u godini smanjuje se i prosječna cijena sata traktora. Obzirom da povećani broj sati rada re-

po traktoru i kombajnu tokom godine)*

sati	V rješenje			% fiks. ukup.	Trošak sati
	Troškovi varij.	Fiks.	Ukup.		
1012	69768	177490	247528	71,7	244
916	87350	192136	279485	68,7	305
891	125240	408904	534144	76,5	549
2079	433076	633920	1066996	40,5	513
814	62781	78408	141189	55,5	260
482	92818	122750	215568	56,9	447

lativno brzo smanjuje troškove rada po satu traktora, bilo bi ekonomski korisno stimulirati bolje iskorištavanje traktora, davanje usluga, u periodima kada traktori stoje neiskorišteni. Pored toga optimalno rješenje pokazuje koliko u periodima najvećeg opterećenja traktora vrijedi organizaciji jedan sat rada pojedinih traktora, odnosno za koliko bi se mogla povećati dobit u koliko bi se povećali raspoloživi sati traktora u tom periodu za 1 sat. Naravno, pretpostavka je da bi se povećanim raspoloživim satima prilagodila i cijela organizacija proizvodnje.

Pregled najnižih i prosječnih cijena usluga kao i šteta koje ima organizacija zbog pomanjkanja raspoloživih sati u kritičnim periodima po satu traktora

	Najniža moguća cijena rada traktora kada nisu iskorišteni	Prosječna obračunska cijena		Šteta po satu koje ima organizacija zbog pomanjkanja traktora u kritičnim periodima	
		I rješenje	V rješenje	I rješenje	V rješenje
Traktor 60 KS	130	211	244	13311	1417
Traktor 120 KS	191	393	305	1076	1079
Traktor 160 KS	319	657	599	855	1680
Traktor 300 KS	506	564	513	2778	2748

Pregled utroška sati rada i troškova mehanizacije

	Pšenica		V rješenje		Kukuruz	
	I rješenje sati	trošk.	sati	trošk.	I rješenje sati	trošk.
Trakt. 60 KS	4,78	1008,5	3,53	861,3	5,49	1158,3
Trakt. 120 KS	5,71	2244,0	4,43	1351,1	6,66	2617,3
Trakt. 160 KS	2,62	1721,3	2,11	1158,4	1,73	1136,6
Trakt. 300 KS	0,12	67,7	—	—	0,96	541,4
Ukupno traktora	10,37	5041,5	10,07	3370,8	14,84	5453,6
Univerzal	0,75	256,5	1,05	27,3		
Clas	0,18	140,9	0,34	15,2		
Zmaj	0,38	207,8			1,14	623,5
Ukupno komb.	1,31	397,4	1,39	42,5	1,14	623,5
Sveukupno		5646,7		3795,8		6077,1

Najniže moguće prodajne cijene usluga traktora po satu, po kojima se isplati vršiti usluge, odnose se na prvo kao i na peto prikazano rješenje. One vrijede u svim periodima kada traktori stoje nedovoljno iskorišteni, jer bi se povećanim korištenjem traktora snizili troškovi mehanizacije u poljoprivrednoj proizvodnji. Prosječne cijene pokazuju troškove mehanizacije po kojima su obračunate usluge u I odnosno V rješenju i koje se mijenjaju srazmjerno boljem ili lošijem iskorištenju mehanizacije. Štete koje imaju organizacije zbog pomanjkanja traktora u trenucima najvećih radova prikazane su četvrtoj i petoj koloni. Karakterističan primjer utjecaja nedovoljnog broja traktora u kritičnom razdoblju na rezultate sistema proizvodnje vidi se iz podataka o šteti po satu kod traktora od 60 KS. Zbog pomanjkanja tog tipa traktora u kritičnom razdoblju u prvom rješenju šteta iznosi od 13311 d po satu, u petom rješenju, zbog povećanja broja tog tipa traktora šteta se snižuje na 1417 d po satu.

Vidjeli smo da se usklađivanje raspoložive mehanizacije i proizvodnje odražava na sniženje troškova mehanizacije po prosječnom ha. To sniženje troškova naravno mora se odraziti i na troškove proizvodnje po kulturama. Zapravo promjene u organizaciji proizvodnje različito se odražavaju na troškove proizvodnje pojedinih kultura, jer na njih utječe istovremeno nekoliko faktora. Značajan utjecaj na troškove i potrebne sate rada ima pretkultura, odnosno s njom povezani pripremni radovi na zemljištu. Drugi značajni činilac koji utječe na broj traktora i cijenu mehanizacije je izbor traktora za izvođenje pojedinih operacija. Svaka promjena broja i tipa traktora mijenja u izvjesnoj mjeri optimalni način izvršenja pojedinih operacija pa prema tome i troškove mehanizacije na pojedinim kulturama. Najposlije cijena rada traktora ovisna je, kako smo već kazali, o broju sati rada pojedinih traktora kroz godinu. Promjena strukture rada pojedinih

po ha osnovnih kultura u I i IV rješenju

V rješenje		I rješenje		Šećerna repa IV rješenje	
sati	trošk.	sati	trošk.	sati	trošk.
6,56	1600,6	19,73	4163,0	17,67	4311,5
4,67	1424,3	7,61	2990,7	3,27	997,3
1,47	807,0	2,05	1346,8	1,58	867,4
0,80	410,4	0,98	552,7	0,55	333,4
13,52	4241,9	30,40	9052,5	23,17	6509,6
0,62	161,2				
0,33	147,5				
0,95	308,7				
	4550,6		9052,5		6509,6

traktora, po kulturama, kao i promjena cijena rada po traktoru, mogu u znatnoj mjeri doprinijeti povećanju odnosno sniženju troškova mehanizacije na pojedinoj kulturi. Usporedbom I i V rješenja dajemo pregled utjecaja tih faktora na troškove mehanizacije u proizvodnji pšenice, kukuruza, šećerne repe.

Kako se iz tabele vidi razlike su značajne. Očito je međutim da ove razlike nisu rezultat različite produktivnosti rada, jer su one dobivene na bazi istih normativa po kojima radi organizacija. One nisu rezultat bolje ili lošije organizacije rada, jer obje polaze od pretpostavke optimalnog načina rada u datom momentu. One su, kako se iz cijelog prikaza vidi odraz prije svega organizacije proizvodnje te mogućih investicijskih i proizvodnih odluka.

Prikazane ekonomske koristi rezultat su različitih pretpostavki i mogućnosti da se riješe različiti problemi prakse, te imaju zadatak da se olakša donošenje kvalitetnijih proizvodnih odluka u analiziranoj organizaciji. Dobi-vene razlike pokazuju, kako smo već kazali efekte različitih odluka na temelju optimalnih rješenja.

Ova analiza nema međutim za cilj da se konkretne kvalifikacije uopće, jer kako smo već nekoliko puta kazali te kvantifikacije vrijede samo u točno određenim uvjetima analizirane OOUR. Smatrali smo ipak da je nemoguće s uobičajenim pojednostavljenim ekonomskim promatranjem iz jednog ugla sagledati sve mogućnosti sniženja troškova proizvodnje. Iz ovih izlaganja očito je da velike rezerve ekonomičnijeg poslovanja leže upravo u organizaciji proizvodnje i boljem usklađivanju proizvodnih faktora. Upravo takvim usklađivanjem postižu se dodatni ekonomski efekti koji proizlaze iz dobro usklađenog sistema proizvodnje kao cjeline, a koji, iako su u složenim uvjetima proizvodnje veliki, danas u praksi nisu dovoljno korišteni.